

Sygn. akt I UK 141/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

Protokolant Grażyna Grabowska

w sprawie z odwołania Przedsiębiorstwa Wielobranżowego "S." – A. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o zwrot nienależnie opłaconych składek,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 16 grudnia 2014 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 października 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 marca 2011 r., którą odmówił A. M., prowadzącemu Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „S.” zwrotu nienależnie, w ocenie wnioskodawcy, opłaconych składek za okres od marca 2006

r. do grudnia 2007 r. w łącznej (sprecyzowanej w odwołaniu) kwocie 24.804,60 zł, z powodu niestwierdzenia nadpłaty.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 22 października 2013 r. oddalił apelację wnioskodawcy. W uzasadnieniu wyroku zaakceptował stan faktyczny ustalony przez Sąd pierwszej instancji, z którego wynika, że Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „S.” A. M. w S. jest zakładem pracy chronionej. W okresie od 1 do 14 lipca 2009 r. Oddział ZUS w K. przeprowadził w nim kontrolę, której celem było sprawdzenie prawidłowości oraz rzetelności obliczania i potrącania składek w okresie od 1 września 2004 r. do 30 czerwca 2009 r. W jej wyniku organ rentowy stwierdził nieprawidłowości „polegające między innymi na tym, że wnioskodawca naliczał składki na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od wynagrodzeń wypłaconych pracownikom za dany miesiąc do dnia 15 następnego miesiąca, zamiast od pierwszego do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego, którego dana deklaracja dotyczy”. W związku z powyższym organ rentowy wezwał płatnika składek do sporządzenia korekt złożonych deklaracji za poszczególne miesiące; od kwietnia 2006 r. do grudnia 2006 r. i od lutego 2007 r. do grudnia 2007 r. Wnioskodawca dokonał przedmiotowych korekt w styczniu 2008 r. zgodnie z zaleceniami pokontrolnymi przy uwzględnieniu zasady, iż kwoty składek finansowanych przez PFRON i budżet państwa zostały wykazane w kwotach nieprzekraczających kwot wykazanych w pierwotnie składanych deklaracjach. Po stwierdzeniu błędów ponowne korekty wnioskodawca złożył w dniach 21 i 22 stycznia 2010 r. Wówczas ZUS stwierdził na koncie wnioskodawcy zadłużenie, które z tytułu składek wynosiło: na ubezpieczenie społeczne za miesiąc grudzień 2007 r. i listopad 2008 r. - 4.898,79 zł plus odsetki za zwłokę, liczone do dnia zapłaty, na Fundusz Pracy za grudzień 2007 r. i styczeń 2009 r. - kwotę 2.312,87 zł plus odsetki za zwłokę do dnia zapłaty.

W dniu 22 marca 2010 r. wnioskodawca uregulował zadłużenie, dokonując wpłat w łącznej kwocie 8.882,76 zł. Kwoty te pokryły należności główne i odsetki za zwłokę, obliczone na dzień zapłaty. Dopiero wówczas ZUS wydał zaświadczenie o niezaleganiu w opłacaniu składek na ubezpieczenie społeczne. Ponieważ dokumentacja korygująca dotycząca lat 2006-2007 została przez wnioskodawcę

złożona po dniu 30 czerwca 2008 r. to rozliczenie nastąpiło przez system ZUS KSI na nowych, niekorzystnych dla wnioskodawcy zasadach, czyli bez możliwości uwzględniania ich finansowania przez PFRON i budżet państwa.

W ocenie Sądu Apelacyjnego kluczowym dla rozstrzygnięcia sprawy stała się zmiana przepisów obowiązujących w zakresie finansowania składek przez budżet państwa oraz PFRON, obowiązująca od dnia 1 sierpnia 2008 r. Do dnia 31 lipca 2007 r. zasady finansowania składek na ubezpieczenie społeczne osób niepełnosprawnych regulował art. 25 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 ze zm.; dalej również jako ustawa o rehabilitacji). Na jego podstawie pracodawcy zatrudniający niepełnosprawnych pracowników, a także niepełnosprawni przedsiębiorcy podejmujący po raz pierwszy działalność gospodarczą mieli prawo do dofinansowania składek na ubezpieczenie społeczne ze środków budżetu państwa i PFRON. W zakresie, w jakim przysługiwało im to dofinansowanie, zwolnieni byli z obowiązku wpłacania składek do ZUS, zaś rozliczenie składek następowało na podstawie składanych przez płatników deklaracji rozliczeniowych z wykazanymi kwotami składek finansowanych ze środków budżetu państwa oraz PFRON. Od dnia 1 stycznia 2008 r. nastąpiła zmiana wprowadzona ustawą z dnia 15 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 115, poz. 791), która spowodowała, że nie podlegały już finansowaniu na zasadach określonych w art. 25 ust. 2, 3, 3a i 3b tej ustawy, w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2007 r., zaległe składki na ubezpieczenie społeczne rozliczane w dokumentach składanych za okresy rozliczeniowe do grudnia 2007 r., jeżeli dokumentacja korygująca została złożona po dniu 30 czerwca 2008 r., tak jak wystąpiło w niniejszej sprawie. Złożone bowiem we wrześniu 2009 r. i w styczniu 2010 r., korekty dotyczyły okresu 2006-2007 i podlegały rozliczeniu na nowych, niekorzystnych dla wnioskodawcy zasadach. Rozliczenie to nie obejmowało możliwości finansowania składek przez budżet państwa oraz PFRON. Przesądził o tym art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw,

który stanowił, iż finansowanie składek na ubezpieczenia społeczne, na zasadach określonych w art. 25 ust. 2, 3, 3a i 3b ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2007 r., przysługuje nie dłużej niż do składek rozliczanych w dokumentach składanych za miesiąc grudzień 2007 r. Nie podlegają finansowaniu na zasadach określonych w art. 25 ust. 2, 3, 3a i 3b ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2007 r., zaległe składki na ubezpieczenia społeczne rozliczane w dokumentach składanych za okres do miesiąca grudnia 2007 r., jeżeli złożenie tych dokumentów do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nastąpi po dniu 30 czerwca 2008 r. (ust. 2).

Oczywistym jest, w ocenie Sądu Apelacyjnego, iż w świetle powołanych przepisów płatnicy składający po dniu 30 czerwca 2008 r. raporty miesięczne korygujące lub deklarację rozliczeniową korygującą za okres do grudnia 2007 r. mogli w nich uwzględniać rozliczenie składek z uwzględnieniem ich finansowania przez budżet państwa i PFRON wyłącznie do kwoty uwzględnionej w dokumentach złożonych za dany okres przed 1 lipca 2008 r. Reasumując, złożenie przez płatnika przedmiotowych korekt po dacie 30 czerwca 2008 r., spowodowało stwierdzenie na jego koncie niedopłaty. Uiszczenie następnie przez niego należnych składek, przyczyniło się do właściwego rozliczenia konta. Nie stwierdzono wówczas żadnej nadpłaty składek, co powoduje, że wydana decyzja ZUS była prawidłowa. Dokonanie korekty po dacie wejścia w życie przepisów dotyczących sposobu finansowania składek, rodzi po stronie wnioskodawcy negatywne konsekwencje. Jakkolwiek prawdą jest, iż w protokole kontroli przeprowadzonej przez ZUS nie stwierdzono zaległości, to jednakże ujawniona nieprawidłowość, o której mowa wyżej, w połączeniu z koniecznością złożenia korekt oraz zmianą przepisów, przyczyniła się do stwierdzenia zaległości na koncie rozliczeniowym płatnika. Dobrowolne uiszczenia kwoty zaległych składek uchroniło go w istocie od ich egzekucji, z narażeniem na dodatkowe koszty.

Pełnomocnik wnioskodawcy zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. przepisu art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 115, poz.791)

przez jego błędne zastosowanie, polegające na zastosowaniu powyższego przepisu do składek na ubezpieczenia społeczne niebędących zaległymi składkami, podczas gdy powołany przepis stanowi, iż „Nie podlegają finansowaniu na zasadach określonych w art. 25 ust. 2, 3, 3a i 3b ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2007 r., zaległe składki na ubezpieczenia społeczne rozliczane w dokumentach składanych za okres do miesiąca grudnia 2007 r., jeżeli złożenie tych dokumentów do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nastąpi po dniu 30 czerwca 2008 r.”

Wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania na rozprawie wskazując na wystąpienie istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie: „Czy możliwe jest powstanie zaległości z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, w przypadku deklarowania i opłacania tych składek przed określonym w przepisach terminem do złożenia tych deklaracji oraz dokonania wpłaty, tj. czy zaległość wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może powstać w wyniku wcześniejszego opłacenia składek, niż przewidują to obowiązujące przepisy”.

Wskazując na powyższe wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 18 grudnia 2012 r., oraz orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - Oddział w K. z dnia 17 marca 2011 r., a także o zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz odwołującego się – A. M. kosztów procesu za obie instancje oraz kosztów postępowania kasacyjnego; ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, przy uwzględnieniu kosztów dotychczasowego postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma uzasadnioną podstawę.

W stanie prawnym obowiązującym od dnia 1 stycznia 2004 r. do dnia 31 grudnia 2007 r. składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób niepełnosprawnych, należne według stopy obowiązującej wszystkich ubezpieczonych, finansowane były zgodnie z zasadami przewidzianym w art. 25

ust. 2-3a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a zasady finansowania, rozliczania i opłacania składek na ubezpieczenia społeczne były regulowane przepisami ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.). W związku z tym, że część kosztów osobowych pracodawcy zatrudniającego pracowników niepełnosprawnych, odpowiadająca składce na ubezpieczenie emerytalne, pokrywana była przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, oraz budżet państwa, płatnik rozliczał je według ustalonego wzoru deklaracji rozliczeniowej, w której podawał między innymi zestawienie należnych składek na poszczególne rodzaje ubezpieczeń społecznych, z uwzględnieniem podziału na składki finansowane przez płatnika oraz budżet państwa i PFRON, a także składał oświadczenie o zgodności danych zawartych w deklaracji ze stanem faktycznym. Dokumenty te oraz imienne raporty miesięczne płatnik przesyłał do 15 dnia następnego miesiąca (art. 46 i 47 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

W tym kontekście Sąd Najwyższy uznał, że w zaskarżonym wyroku Sąd nie wyjaśnił szczegółowo, jakie uchybienie kryło się pod stwierdzeniem przez ZUS po kontroli w 2009 r., że „wnioskodawca naliczał składki na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od wynagrodzeń wypłaconych pracownikom za dany miesiąc do dnia 15 następnego miesiąca” i polecił na skutek tego sporządzenie korekty deklaracji. Tak ujęty zarzut nie byłoby wystarczający do stwierdzenia uchybienia przepisom, uchybienie mogłoby polegać na tym, że płatnik obliczał składki i ujmował je w deklaracjach do 15 dnia miesiąca, w którym faktycznie je wypłacił. Sąd Apelacyjny nie odniósł się również do zarzutu apelacji, iż wnioskodawca opłacił składki z miesięcznym wyprzedzeniem i jedynie to skorygował w składanych później deklaracjach. Brak dokładnych wyjaśnień tych kwestii uniemożliwił właściwą subsumcję wskazanych w uzasadnieniu wyroku przepisów.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie II CSK 636/13 (LEX nr 1504838) wyraził utrwalony już pogląd, że zastosowanie przepisów prawa materialnego do niedostatecznie ustalonego przez sąd drugiej instancji stanu faktycznego oznacza wadliwą subsumcję tego stanu do zawartych w nich norm

prawnych, a brak stosownych ustaleń uzasadnia zarzut kasacyjny naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe jego zastosowanie.

Aprobując te konstatacje Sąd Najwyższy uznał, że mają one adekwatne zastosowanie do niniejszej sprawy. Brak ustaleń faktycznych stanowi sytuację uniemożliwiającą ocenę prawidłowości wykładni i zastosowania prawa materialnego, a więc przytoczonego wyżej zarzutu sformułowanego w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej. Sytuacja taka będąc określonym stanem procesowym, nie musi mieć charakteru stawianego przez skarżącego w skardze kasacyjnej zarzutu i może wynikać także z własnej oceny Sądu kasacyjnego, co do możliwości merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej.

Jak stanowił art. 25 ust. 8 i ust. 9 ustawy o rehabilitacji - finansowanie składek na ubezpieczenia społeczne zatrudnionych przez płatnika osób niepełnosprawnych odpowiednio przez Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i budżet państwa było zapewnione - w każdym miesiącu przez rok, na wniosek pracodawcy składany łącznie z deklaracją rozliczeniową tych składek. Po upływie roku pracodawcy wraz z deklaracją rozliczeniową mogli złożyć wniosek o objęcie finansowaniem składek na to ubezpieczenie na kolejne okresy roczne. Wniosek, o którym mowa, przybierał formę określoną w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 4 grudnia 1998 r. w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących oraz innych dokumentów (Dz.U. Nr 149, poz. 982 ze zm.), a jego złożenie polegało na wypełnieniu deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA przez wpisanie odpowiedniego kodu - cyfry w polu 03 bloku III deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA, przy czym „0” wpisywał płatnik składek nieuprawniony lub niewnioskujący o dofinansowanie na podstawie art. 25 ust. 2, 3 lub 3a ustawy. Wpisanie cyfry „1” oznaczało wniosek o dofinansowanie składek na podstawie art. 25 ust. 2 ustawy, cyfry „2” - na podstawie art. 25 ust. 3, a cyfry „3” - wniosek przy spełnianiu warunków określonych w art. 25 ust. 3a ustawy.

W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2010 r. sygnatura akt II UZP 11/09 (OSNP 2010 nr 15-16, poz. 191, Biul. SN 2010 nr 2, s. 20-21, M.P.Pr. 2010

nr 10, s. 548-549) stwierdzono, że „płatnik składek na ubezpieczenie społeczne osób niepełnosprawnych mógł do dnia 30 czerwca 2008 r. sprostować w korygujących deklaracjach rozliczeniowych za okres od 2004 do 2007 r. omyłki danych ujętych w art. 25 ust. 2 i 8 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2003 r. Nr 7, poz. 79), obowiązującym do dnia 31 grudnia 2007 r. (art. 47 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm. w związku z art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 115, poz. 791)”.

W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy uznał, że korygowanie składanych przez płatników dokumentów rozliczeniowych jest dopuszczalne w pełnym zakresie. Co więcej, płatnik składek ma obowiązek złożyć deklarację rozliczeniową korygującą w formie nowego dokumentu zawierającego wszystkie prawidłowe dane, łącznie z raportem miesięcznym korygującym, jeżeli stwierdził nieprawidłowości w przesłanych dokumentach (por. art. 41 ust. 6 i 7 i w art. 47 ust. 3 w związku z art. 46 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Jeżeli deklaracja rozliczeniowa była wypełniona niewłaściwie (niektóre dane nie zostały wykazane, albo były wykazane błędnie), płatnik ma możliwość naprawienia tych błędów w deklaracji rozliczeniowej korygującej. Zastąpienie deklaracji dotkniętej błędem nowym dokumentem zawierającym prawidłowe dane powoduje, że deklaracja korygująca staje się jedyną właściwą deklaracją rozliczenia za wskazany w niej okres, a poprzednia traci znaczenie. Mogą być również naprawione błędy dotyczące danych umieszczonych w polu 03 w bloku III deklaracji rozliczeniowej. Także w tym wypadku rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie określenia rodzaju dokumentacji będącej podstawą rozliczeń finansowania składek na ubezpieczenia społeczne niektórych zatrudnionych osób niepełnosprawnych, z uwzględnieniem dotacji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i budżetu państwa (Dz.U. Nr 122,

poz. 1341) przewiduje korektę deklaracji, stanowiąc, że podstawę rozliczeń Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z PFRON z tytułu finansowania składek na ubezpieczenia społeczne niektórych zatrudnionych osób niepełnosprawnych stanowi dokument sporządzony przez Zakład - stosownie do § 1 ust. 2 tego rozporządzenia - na podstawie danych wykazywanych przez płatników składek zarówno w deklaracji rozliczeniowej, jak i w deklaracji rozliczeniowej korygującej.

Prawo opłacania składek pomniejszonych o część finansowaną przez PFRON oraz budżet realizowało się *ipso iure* przez zatrudnienie osób niepełnosprawnych. Płatnik składek mógł - jeżeli stwierdził, że ma takie uprawnienie płynące z ustawy - opłacać składki w odpowiednio niższej kwocie, podlegającej kontroli Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W wypadku rozliczeń składek za okres sprzed dnia 1 stycznia 2008 r., termin tej korekty został wyznaczony w art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 1 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, dozwalającym na rozliczenie składek za okres od 2004 do 2007 r. z uwzględnieniem ich finansowania przez budżet i PFRON przez złożenie korekty imiennych raportów miesięcznych lub deklaracji rozliczeniowej albo imiennych raportów miesięcznych korygujących lub deklaracji rozliczeniowej korygującej za okres do dnia 31 grudnia 2007 r. - do dnia 30 czerwca 2008 r.

Przytoczony przepis ustawy zmieniającej nie stanowił samodzielnej podstawy prawnej korekt w dokumentach składanych za okres do grudnia 2007 r., lecz - jako przepis przejściowy - osiągał cel załatwienia niezakończonych, będących w toku, czy właśnie wymagających korekty zagadnień regulowanych w przepisach, które utraciły moc. Dopiero po określonym w tym przepisie dniu 30 czerwca 2008 r. korekta deklaracji w części dotyczącej dalszych wpłat przez PFRON i budżet państwa stała się niemożliwa, gdyż od dnia 1 stycznia 2008 r. obowiązują nowe zasady finansowania składek na ubezpieczenia społeczne opłacanych za osoby niepełnosprawne, wprowadzone przepisami ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Stosownie do art. 25a, wprowadzonego z mocą od dnia 1 stycznia 2008 r. (uwzględnionego w tekście

jednolitym ustawy o rehabilitacji zawodowej, Dz.U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92), Fundusz refundował część kosztów osobowych pracodawcy odpowiadającą składce należnej od pracodawcy na ubezpieczenie emerytalne pod warunkiem terminowego opłacenia przez pracodawcę tych składek w całości (obecnie kwestię tę inaczej normuje art. 26a ustawy o rehabilitacji). Począwszy od składek na ubezpieczenia społeczne należnych za okres od 1 stycznia 2008 r., w bloku III pole 03 deklaracji ZUS DRA wszyscy płatnicy zobowiązani są wpisywać kod „0” lub pole mogli pozostawić puste (por. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2009 r. w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących, zgłoszeń danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz innych dokumentów, Dz.U. Nr 186, poz. 1444).

W ocenie Sądu Najwyższego, rozpoznającego obecną skargę kasacyjną, relewantny jest również art. 12 wskazanej wyżej ustawy nowelizacyjnej, z którego wynika, że z dniem 31 grudnia 2008 r. ulegają umorzeniu wzajemne należności i zobowiązania między Zakładem Ubezpieczeń Społecznych a budżetem państwa i Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych powstałe z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne należnych za okres do dnia 31 grudnia 2007 r., które podlegały finansowaniu ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i budżetu państwa, a także art. 19 tej ustawy stanowiący, że sprawy wszczęte, a niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy podlegają rozpatrzeniu według przepisów dotychczasowych.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej stwierdzono, że kontrola ZUS objęła okres dnia 1 września 2004 r. do 30 czerwca 2009 r. Płatnik był w powyższym okresie zakładem pracy chronionej, który nie odprowadzał do Zakładu składek na ubezpieczenia społeczne od zatrudnionych osób niepełnosprawnych (za wyjątkiem składki należnej od pracownika na ubezpieczenie rentowe), zgodnie z obowiązującym ówczesnie przepisem art. 25 ust. 3 ustawy o rehabilitacji. Pracodawca składał deklaracje do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w miesiącu, w którym wypłacał pracownikom wynagrodzenie, co oznacza, iż deklarował

obowiązkowe składki z tytułu ubezpieczeń społecznych z miesięcznym wyprzedzeniem, jak również dokonywał wpłat wynikających ze złożonych deklaracji również z miesięcznym wyprzedzeniem. Podsumowanie odpisów na rzecz pracodawcy oraz przypisów na rzecz ZUS za okres kontroli przeprowadzonej w okresie od 1 do 14 lipca 2009 r. przez Oddział ZUS wykazało nadpłatę składek na rzecz pracodawcy w wysokości 1.485,63 zł. W następstwie kontroli Zakład wezwał przedsiębiorcę do dokonania korekt deklaracji za poszczególne miesiące powyższego okresu, przez wyzerowanie przychodów pracowników za dany miesiąc i uwzględnienie tych przychodów w deklaracji za kolejny miesiąc. Pracodawca, na skutek wezwania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, dokonał korekt złożonych deklaracji. W korektach deklaracji wykazane zostały kwoty za poszczególne miesiące zgodnie z zaleceniem Zakładu, jednakże z uwzględnieniem zasady, iż kwoty składek finansowane przez PFRON i budżet państwa zostały wykazane w kwotach nieprzekraczających kwot w pierwotnie złożonych deklaracjach. Dokonanie przez przedsiębiorcę korekt deklaracji w sposób zgodny z żądaniem Zakładu spowodowało, iż według wyliczeń Zakładu powstała po stronie płatnika składek zaległość, którą wnioskodawca spłacił, wyłącznie w celu uniknięcia egzekucji składek przez Zakład oraz zapobieżenia dodatkowym kosztom z tego wynikającym. W konsekwencji, powyższa zaległość wyniknęła na skutek ponownego złożenia przez płatnika dokumentów korygujących na żądanie Zakładu, chociaż składki za okres objęty kontrolą opłacane były przez odwołującego się z miesięcznym wyprzedzeniem.

Sąd Apelacyjny nie zweryfikował tych twierdzeń skarżącego, które podnoszone były już w apelacji.

W przypadku, gdyby sugestie skarżącego okazały się prawdziwe, mogłoby dojść do odmiennej subsumpcji art. 11 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Powyższy przepis stanowi, iż finansowanie składek na ubezpieczenia społeczne, na zasadach określonych w art. 25 ust. 2, 3, 3a i 3b ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2007 r., przysługuje nie dłużej niż do składek rozliczanych w dokumentach składanych za miesiąc grudzień 2007 r. (ust. 1). Nie

podlegają finansowaniu na zasadach określonych w art. 25 ust. 2, 3, 3a i 3b ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2007 r., zaległe składki na ubezpieczenia społeczne rozliczane w dokumentach składanych za okres do miesiąca grudnia 2007 r., jeżeli złożenie tych dokumentów do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nastąpi po dniu 30 czerwca 2008 r. (ust. 2).

Z ust. 2 wynika zatem, iż ma on zastosowanie wyłącznie do zaległych składek na ubezpieczenia społeczne. Należy zwrócić uwagę, że po przeprowadzeniu kontroli (lipiec 2009 r.) nie stwierdzono zaległości wnioskodawcy wobec ZUS. Kontrola wykazała nadpłatę składek.

W ocenie Sądu Najwyższego wątpliwości wywołuje stanowisko Sądu drugiej instancji, który z jednej strony stwierdza w uzasadnieniu wyroku, iż można było uwzględnić wcześniej dokonane wpłaty przez wnioskodawcę, PFRON oraz budżet państwa, a z drugiej strony nie wskazuje, co doprowadziło do powstania wielotysięcznego zadłużenia wnioskodawcy po złożeniu przez niego deklaracji korygujących, a także tego, czy – jak sugeruje skarga kasacyjna, w korektach wykazane zostały identyczne kwoty dotacji, jak w dokumentach pierwotnych.

Sąd Apelacyjny nie negował faktu stwierdzonej w protokole kontroli ZUS nadwyżki składek w okresie od marca 2006 r. do grudnia 2007 r. w kwocie 1.485,63 zł, jednak nie uzasadnił, dlaczego dokonanie korekty po dacie wejścia przepisów dotyczących sposobu finansowania składek spowodowało po stronie wnioskodawcy negatywne konsekwencje oraz czy doszło do pominięcia w rozliczeniach wpłaconych wcześniej składek przez PFRON i budżet państwa.

W ocenie Sądu Najwyższego rozliczenie składek na ubezpieczenie społeczne pracowników niepełnosprawnych, opłaconych na wniosek płatnika składek - zakład pracy chronionej przez budżet i PFRON do dnia 31 grudnia 2007 r., po złożeniu przez płatnika składek po dniu 30 czerwca 2008 r. – korekty deklaracji rozliczeniowych dotyczących jedynie błędnie podanych miesięcy zapłaty składek i wcześniejszego o miesiąc ich zapłacenia, powinno uwzględniać przepis art. 11 ust. 1, a nie – art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw w związku z art. 19 tej ustawy.

Przy wskazanym wyżej braku precyzji w ustaleniach faktycznych nie można więc było, powołując się na art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z mocą obowiązująca do dnia 31 grudnia 2007 r., art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, wypłaconych zasiłków z ubezpieczeń chorobowego i wypadkowego, zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz kolejności zaliczania wpłat składek na poszczególne fundusze, uznać zaskarżonej przez wnioskodawcę decyzji ZUS za prawidłową.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.